

BERG201CA

ARCHEOLOGIE 20. STOLETÍ

pondělí 9. dubna 2018 | 19.30 | Studio Hrdinů

John Cage

Radio Music

Unsuk Chin

Grafitti [česká premiéra]

I. Palimpsest

II. Notturmo urbano

III. Passacaglia

--- přestávka ---

Salvatore Sciarrino Archeologia del telefono

Miroslav Pudlák

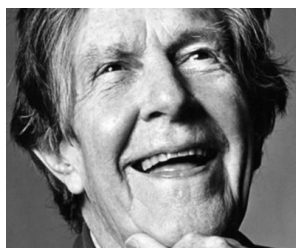
Intonarumori Concerto pro hučák, vřeštník, rachotník a orchestr
[světová premiéra]

Opening Performance Orchestra – intonarumori
Peter Vrabel – dirigent

Frances Sander & Dmitri Berzon – projekce
Eliška Bejčková – sound design, Patrik Sedlák – light design

Orchestr BERG

Jana Kubánková, Anna Romanovská Fliegerová, Midori Hayashi, Martina Müllerová – housle, Kateřina Lískovcová, Jakub Kocna – viola, Helena Velická, Jan Pech – violoncello, Jan Kořínek – kontrabas, Anna Stavělová, Adéla Kozáková – flétny, Jarmila Vávrová – hoboje, Barbora Trnčíková – hoboje / anglický roh, Kiryl Tseliapniou – klarinety, Věra Kestránková – klarinet / basklarinet, Adam Plšek – fagot / kontrafagot, Tomáš Bürger, Barbora Černá – horna, Jiří Pohnán, Martin Jůzl – trubka, Štěpán Janoušek – trombon, Jiří Genrt – tuba, Oleg Sokolov, Tibor Adamský, Junko Honda – bicí nástroje, Hana Hrachovinová – harfa, Stanislav Gallin – klavír / celesta

Američan **John Cage** [1912–1992] je zásadní hudební osobností 20. století – skladatel, konceptualista, tvůrce aleatorické experimentální hudby a audiovizuálního umění i spisovatel. Zvažoval kariéru spisovatele, výtvarníka, hudbu studoval mimo jiné u Arnolda Schönberga. Je považován za vynálezce preparovaného klavíru, tvůrce happeningu, ve svých dílech běžně používal místo tradičních hudebních nástrojů předměty každodenního života. Zajímal se o východní filozofie, princip náhody (I-Ching), mezi jeho přátele a spolupracovníky patřili významní výtvarníci a osobnosti moderního tance [na začátku své kariéry si vydělával jako taneční korepetitor].

www.johncage.org

Radio Music [1956] vznikla v době, kdy Cage žil v částečně izolované čtyřčlenné umělecké komunitě ve Stony Point ve státě New York. Je napsána pro 1 – 8 hráčů, každý hraje na jedno analogové rádio. Jednotlivé party jsou sledem předepsaných rozhlasových frekvencí na středních vlnách, které se místy střídají i s tichem. Má 4 věty, trvá maximálně 6 minut, délka jednotlivých částí není přesně určena. Jako řada jiných kompozic Johna Cage je založena na principu náhody – ačkoliv je „partitura“ velmi přesná, pokaždé bude znít jinak. Premiéra se uskutečnila 30. května 1956 v New Yorku.

John Cage použil rozhlasový přijímač v mnoha jiných kompozicích. Vůbec první je Credo in US [1942] pro rozhlas nebo gramofon, gongy, plechovky, elektrický zvonek, tom-tomy a preparovaný klavír, z dalších jmenujme Imaginary Landscape č. 4 [1951] pro 12 rádií nebo Speech 1955 [1955] pro 5 rádií a hlasatele.

„Já sám jsem rádio nezapínal, abych ho poslouchal; ale když jsem šel ulicí nebo když měl rádio puštěné soused a podobně, poslouchal jsem, jako bych slyšel hudební nástroj.“ (John Cage v rozhovoru s Richardem Kostelanetzem)

ZAJÍMAVOSTI

Střední vlny [MW / AM] mají oproti velmi krátkým vlnám [FM] daleko větší dosah, protože se lépe ohýbají za přírodními překážkami, zejména terénními vyvýšeninami. Pro pokrytí stejného území proto postačuje výrazně nižší počet vysílačů. Dosah vysílání se zvětšuje po setmění. V řadě zemí se ale vysílání na středních vlnách z úsporných důvodů ruší. Ani tam, kde ještě fungují, na nich nenajdeme mnoho stanic.

Korejská skladatelka **Unsuk Chin** (*1961) se k hudbě dostala již ve věku tří let, kdy ji na klavír začal učit otec – protestantský duchovní. Již její raná díla si získala mezinárodní pozornost a několik ocenění. Díky stipendiu studovala u György Ligetiho v Hamburku [1985–1988], od té doby žije trvale v Německu. Její skladby jsou komplexní a technicky náročné, vyžadují extrémní nasazení nejen od sólistů, ale i od orchestrálních hráčů, ale v žádném případě nezapomínají na posluchače. Unsuk Chin se věnuje také elektroakustické hudbě, spolupracovala s řadou specializovaných studií [IRCAM ad.]. Její hudbu pravidelně hrají světově proslulí interpreti na těch nejvýznamnějších pódii. Získává objednávky z celého světa, jen Ensemble intercontemporain si u ní od roku 1994 objednal 6 skladeb, pravidelně spolupracuje mimo jiné i s Los Angeles Philharmony, pro kterou vytvořila i dnes uváděnou skladbu Graffiti. Byla rezidenčním skladatelem řady dalších orchestrů i festivalů, nejdéle takto působila při Soulské filharmonii [2006–2018], kde založila cyklus současné hudby, jehož byla po celou dobu uměleckou ředitelkou. Od roku 2011 je také uměleckou ředitelkou cyklu Music of Today / Hudba dneška při londýnském Philharmonia Orchestra. Za své skladby získala mnohá ocenění včetně Grawemeyer Award. Pro sezónu 2018/2019 se v londýnské Královské opeře připravuje premiéra její nové opery Through the Looking Glass [Alenka za zrcadlem]. Ta navazuje na její předchozí operu Alenka v říši divů [2007], která se již dočkala pěti různých inscenací po celém světě.

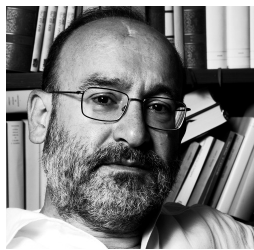
Graffiti [2013] se dá přirovnat k palimpsestu. Hudba má mnohvrstevný a vícerozměrný charakter, můžete tu slyšet celou řadu stylů, které jsou poskládané přes sebe na způsob kaleidoskopu. Inspirací mi byl kontroverzní fenomén street artu, který – aniž by byl komerční nebo se snažil stát „vysokou kulturou“ – vykazuje známky pozoruhodné kreativity a zručnosti. Kromě toho street art často duchaplně kritizuje komercializaci a uniformitu měst a úspěšně tak vytváří opozici k všudypřítomným masovým médiím a reklamě. Hudebně se Graffiti pohybuje s překvapivou rychlostí mezi primitivismem a kultivovaností, komplexitou a transparentností. Od hudebníků vyžaduje mimořádnou hbitost, virtuozy a neustálé změny perspektivy, s každým nástrojem zacházím jako se sólistou.

Unsuk Chin

Graffiti poprvé zaznělo 26. února 2013 v podání Filharmonie Los Angeles pod taktovkou Gustavo Dudamela. Společně s ní skladbu objednali ansámbl musikFabrik, londýnský Barbican a japonský Orchestra Ensemble Kanazawa.

Palimpsest = pergamen nebo jiný podklad pro záznam textu, který byl po vymazání textu původního znovu použit.

Salvatore Sciarrino (*1947) se narodil v sicilském Palermu a jako zázračné dítě se nejprve věnoval výtvarnému umění. Se skladbou začal okolo dvanáctého roku a považuje se především za samouka. Mezi jeho inspirační „otce“ patří Karlheinz Stockhausen a Franco

Evangelisti, u kterého studoval elektronickou hudbu. Ačkoliv byl velmi aktivní jako pedagog a krátce dokonce působil jako umělecký ředitel městského divadla v Boloni, v roce 1983 se usadil v malém starobylém městečku Città di Castello v Umbrii a věnuje se především skladbě. Velmi dlouhý seznam děl dokládá jeho neskutečnou píli a produktivitu. Píše na objednávku těch nejvýznamnějších divadel, festivalů, orchestrů a hudebních souborů. Sciarrina fascinují „zvuky ticha“, což je v jeho skladbách jasně patrné. Vytvořil si velice osobitý styl, mluví se dokonce o typickém Sciarrinově zvuku. Ve velkém využívá netradičních technik – klapání mechaniky, nejrůznějších šelestů, skřípotů, polotónů, profukování atd. Vypracoval ale také kadence do Mozartových koncertů, věnuje se transkripcím staré hudby, píše články, eseje a jiné texty o hudbě nebo například knihu o hudební formě.

www.salvatoresciarrino.eu

DALŠÍ ČTENÍ: Petr Bakla – Salvatore Sciarrino / Divadlo nočních zvuků
časopis HIS voice 7/2007, <http://www.hisvoice.cz/cz/articles/detail/145>

Salvatore Sciarrino: Archeologia del telefono. Concertante pro 13 nástrojů [2005]

Archeologie dneška nám pomáhá vytvořit skvělou myšlenkovou zkratku. Dnešek, který považujeme za „moderní“, náhle patří – viděno touto novou perspektivou – do náruče neživotnosti.

Technologická komunikace má nesouvislou a náhodnou povahu. Linka je volná a pak obsazená, což vytváří rituál nabídky nebo odmítnutí... odměněné nebo frustrující čekání... Pokud se technologie používá chytře, přináší nám úžasné výdobytky lidské inteligence. Jsme ale pohlceni falešným mýtem módy... Není to nejnovější vynález, který nás činí moderními – jakákoliv technologická novinka se za pomoci médií redukuje na pouhou obchodní podstatu. [...]

Pokud nás televizní obrazovka izolovala od života ve vztazích a uzavřela nás v místnosti, pak technologie mobilních telefonů zbavuje naši diskuzi reflexe. Tlachání je všude, vyplňuje každý moment. Čas je najednou plný slov, které nevytvářejí blízkost, jen kloužou po povrchu. Mobilní telefon se svou zřejmou otevřeností vyvolává nekonečnou dostupnost, zároveň s tím se ale vztahy stávají méně skutečné a zároveň otravné. Já sám mobilní telefon nemám. Často pozoruji podivné chování, které ukazuje osamělost – posedlosti, které dříve patřily domů, se najednou odehrávají na chodníku, domácí dramata se objevují ve vlaku a všude jinde.

[...] Jakmile se objevily první modely mobilní telefonů, vědělo se, že poškozují mozek.

[...] Personalizované zvonění... Mnoho lidí si myslí, že jsou „personalizovaní“, když si hrají s pár identickými banalitami. Mňoukání, štěbetání ptáků, zvonění starého telefonu – bohatá přehlídka krátkých „zvukových nálezů“, ambiciózních a pomíjivých, určených k ohromování sousedů. Často si představuji, jak tyto přístroje budou, smutné a triumfující, ležet v muzejních vitrínách.

Salvatore Sciarrino

Premiéra se uskutečnila 16. října 2005 na festivalu Donaueschinger Musiktage, ansámbl Klangforum Wien dirigoval Emilio Pomárico.

Skladatel a muzikolog **Miroslav Pudlák** (*1961) studoval skladbu na Pražské konzervatoři a hudební vědu na Karlově univerzitě v Praze a na Université de Paris. V roce 1985 založil soubor pro soudobou hudbu Agon a vedl jej jako umělecký vedoucí až do roku 1990. V letech 1995–1996 hostoval jako přednášející a skladatel na univerzitách v Kalifornii a Oregonu. Přednáší na Ústavu hudební vědy FF UK, Hudební fakultě AMU a New York University in Prague. Od roku 2008 pořádá v Praze festival soudobé hudby Contempuls. Jako skladatel a dirigent spolupracuje se souborem pro soudobou hudbu MoEns [dříve Mondschein Ensemble]. Získal skladatelské zakázky např. od Academy of St. Martin in the Fields, Deutschland

Radio v Kolíně nad Rýnem a festivalu Klangspuren v Rakousku. Jeho skladby zazněly na festivalech ISCM World Music Days a na dalších festivalech a koncertech v USA, Británii, Německu, Rakousku, Švýcarsku, Itálii, Polsku, Finsku, Lucembursku, Ukrajině, Mongolsku, Francii a v Kanadě a vyšly na autorském CD u firmy Arta Records.

Intonarumori Concerto. Pražský soubor Opening Performance Orchestra si nechal postavit nádherné a unikátní repliky nástrojů Luigiho Russola, jakých je po světě jen několik. Připadalo mi, že by pro jejich soubor měl vznikat repertoár. Ale jak pro ně psát? Futuristé v tom měli jasno. Sestavili celý orchestr z těchto nástrojů a chtěli jimi nahradit orchestr tradiční – hudba hluků měla nahradit tu klasickou. Spojit v jednom díle intonarumori a orchestr by jim tehdy možná připadalo jako nepřipustná mesaliance, zrada, spojení s nepřítelem. Po nich se ale ukázalo, že „hluky“ lze dobývat i z orchestru a někteří skladatelé šli touto cestou. Jiní už nehledali hluk, ale spíše rozkládali hudbu na jednotlivé tóny, další zas hledali barvy, a pak znovu harmonie... Tak uběhlo celé století a orchestr tu s námi vždy byl a je, zatímco na Russolovy „ladihluky“ [intonarumori] se zapomnělo. Objevují se znovu teď, po sto letech, zde v Praze. A dnes si to rozdají s klasickým orchestrem v souboji [concerto], ve kterém každý vytáhne své vlastní zbraně. A protože v naší době už je vše dovoleno, bude to vpravdě hybridní boj – orchestrální harmonie a barvy versus hluky a skřípoty. Uvidíme, kdo bude mít navrch!

Miroslav Pudlák

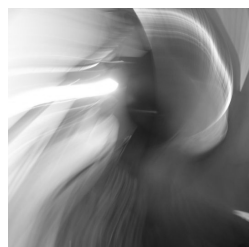
INTONARUMORI

Experimentální hudební nástroje intonarumori vytvořil italský futurista Luigi Russolo přibližně mezi lety 1913 a 1930. Tyto nástroje měly umožnit komponování nových skladeb za použití hluků, které byly do té doby pro oblast hudby zapovězené. Tak spatřily světlo světa ululatori, rombatori, crepitatori, scrosciatori, scoppiatori, gorgogliatori, ronzatori a sibilatori, jež bychom v češtině mohli půvabně nazvat jako hučák, hřmotník, vřeštník, rachotník, výbušník, klokoťník, bzučák a hvězdač. Vznikly pro ně do té doby nevídané skladby s přiléhavými názvy: Probouzení města, Setkání automobilů a letadel, Jídlo na hotelové terase či Šarvátka v oáze.

Během druhé světové války byla většina původních intonarumori zničena, ostatní se prostě ztratily. Znovu je objevila hudební avantgarda o mnoho desítek let později. Podle původních nákrešů bylo pak v různých koutech světa znovu postaveno několik souborů intonarumori.

ČESKÉ INTONARUMORI

Podnětem k vytvoření českých kopií bylo pozvání OPO na Minimaraton elektronické hudby, který se konal v rámci festivalu Ostravské dny v roce 2013. Byl věnován italským futuristům a stému výročí Russolova manifestu Umění hluku. První zkušební prototyp vytvořil konstruktér, programátor a skladatel Milan Guštar, profesionální výroby se pak ujal Jan Kolář, umělecký truhlář a technický všeučel. Použití nástrojů předcházely četné konzultace s německým hudebníkem a performerkem Wernerem Durandem a s italským skladatelem a dirigentem Lucianem Chessou, zakladatelem souboru Orchestra Of Futurist Noise Intoners.

Opening Performance Orchestra (OPO) je sedmičlenný soubor, který se po téměř dvou dekádách neveřejných hudebních i mimohudebních aktivit od roku 2006 systematicky věnuje vlastní hudební tvorbě. Hlukový konceptualismus ansámblu, hlásící se k výbojům hudební avantgardy 20. století i japonské noise music, je založen na myšlence tzv. fraction music a sloganu „žádné melodie – žádné rytmy – žádné harmonie“. Výsledkem jsou vlastní autorské skladby, např. série Spring Ceremony nebo Fraction Music, Evenfall, Creeping Waves, i reinterpretace skladeb jiných autorů – Inspirium Primum odkazuje na představitele japonské noise music Hirošiho Hasegawy, Re:Broken Music vychází z destruované hudby Milana Kníždáka, Chess Show je osobitou vzpomínkou na Johna Cagea atd. The Noise of Art a Futuristické soirée vycházejí z myšlenek a textů italských futuristů a využívají originální hlukové nástroje intonarumori Luigiho Russola, jejichž autentické kopie si OPO nechal postavit.

www.o-p-o.cz

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

Orchestr BERG je špičkové těleso, které již řadu let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní a zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu s tancem, filmem, divadlem, projekcemi apod. Vystupuje často mimo tradiční koncertní sály. Orchestr BERG je jediným českým orchestrem, který pravidelně objednává a ve světových premiérách na svých akcích uvádí novinky českých skladatelů především mladé generace. Má tak na svém kontě již více než stovku světových premiér. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heiner Goebbels, hudebně filmový kus Up-close Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici In vain Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho Poème symphonique pro 100 metronomů. Orchestr BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje také s nejvýznamnějšími českými kulturními organizacemi, mezi nimiž jsou například Národní divadlo, Židovské muzeum v Praze, Centrum současného umění DOX, festivaly Struny podzimu, Pražské jaro, Hudební fórum Hradec Králové ad. Věnuje se i edukativním projektům.

www.berg.cz

SRDEČNĚ ZVEME NA DALŠÍ AKCI LETOŠNÍ SEZÓNY!

EXOTICKÝ RÁMUS

... ptačí říše pod hudebním drobnohledem
... s přednáškou a zvukovou procházkou

úterý 1. května v 19h

Sál Martinů Lichtenštejnského paláce & okolí
[Malostranské nám. 13, P1]

Slavomír Hořínský – Kapesní průvodce letem ptáků [světová premiéra]

Olivier Messiaen – Exotičtí ptáci

Daniel Wiesner – klavír

Orchestr BERG & dirigent Peter Vrábel

Ve spolupráci s Českou společností ornitologickou.

Patronem premiérované skladby je Petr Somol.

přípitek členům KLUBERG po představení M IS FOR...

Eva Kesslová [Orchestr BERG], choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGu Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGu!

Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?

Zajímá Vás, co se v BERGu chystá, a chcete u toho být jako první?

PŘIDEJTE SE!

Patronkou KLUBERGu je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.

Měsíční členský příspěvek: 123 Kč [jednotlivec] / 234 Kč [ve dvou]

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz.

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DĚKUJEME TĚM, KTERÍ NÁM POMÁHAJÍ!

DÁRCI: RNDr. Ondřej Jäger, Ing. Tibor Lopusan, Vlasta Plocková, Eva a Norman Ridenourovi, Eva a Ivan Špírkovi

KLUBERG [klub dárců Orchestru BERG]

Petr Adler, Martina & Radvan Bahbouh, Soňa Červená, Nevelina Dodovová, Václav Eis, Lucie Chrápavá, Světlana & Ondřej Jägerovi, Rudolf Kryl, Jiří Kubíček [ve dvou], Rudolf Leška [ve dvou], Jiří Malíř, Jana Maříková, Jáchym Novotný, Vlasta Plocková, Petr Somol, Ivan Studený, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Eva & Ivan Špírkovi, Danilo Tuzar, Vladislava & Martin Valchářovi, Zuzana Zuberová a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ [dobrovolníci]

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápková, manželé Činčerovi, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Drahoslava Krnáčová, Maja Madárová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Majka Semotánová, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Jonáš Starý, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

PODPOŘILI

Ministerstvo kultury ČR, Nadační fond Avast, Partnerství OSA;

Hlavní město Praha přispělo na aktivity Orchestru BERG v roce 2018 částkou 400 000 Kč.

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

Český rozhlas, HISvoice, Harmonie

Děkujeme kreativní agentuře Brainz.cz za vizuální styl.

texty: Eva Kesslová, korektura: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Vojtěch Havlík [Pudlák], Karel Šuster [Vrábel], Pavel Hejný [BERG]